

Het belang van communicatie in de energietransitie

Voor:

Door:

Over Bureau MVO

Communicatiebureau voor duurzame organisaties sinds 2012

Miranda van Oostrom

Wouter Smit

- + Kernteam van communicatiespecialisten
- + Kernteam van themaspecialisten duurzaamheid

BureauMVO.nl

**Bureau MVO werkt
samen met jou
aan een betere wereld**

Structuur van dit webinar

- Het doel van dit webinar
- Waarom communicatie belangrijk is in de energietransitie
- Projecten met succesvolle communicatie aanpak
- Kenmerken van projecten met succesvolle communicatie
- Kenmerken van projecten met communicatieproblemen
- Waarom vaktermen en jargon verwarrend werken
- Methodiek die helpt bij communicatie: de Gouden Cirkel
- Resultaten van communicatieprojecten van Bureau MVO
- Communicatietips voor ingenieurs
- Iconische projecten ter inspiratie
- Conclusie en vragen

Doel van dit webinar

Aan het eind van dit webinar:

- Begrijp je waarom communicatie belangrijk is bij (projecten in) de energietransitie
- Weet je waarom je een brede groep moet betrekken
- Weet je waarom een focus op het gezamenlijk belang het beste werkt
- Heb je voorbeelden gekregen van succesvolle communicatie projecten
- Heb je praktische tips gekregen die je kunt gebruiken voor je communicatie

Waarom communicatie belangrijk is in de energietransitie

Aan de energietransitie (de overgang van aardgas en olie naar zon, wind en andere duurzame energiebronnen) **moet idealiter iedereen meedoen om deze te doen slagen.**

De energietransitie is niet alleen technisch, maar ook sociaal, beleidsmatig en economisch. Het “waarom” van de acties/projecten moet daarom op die terreinen helder zijn voor iedereen.

Heldere communicatie helpt onder meer bij:

- Draagvlak creëren
- Samenwerking tussen diverse disciplines en partijen
- Begrip bij burgers/omwonenden
- Vertaling van techniek naar gebruik

Kort voorbeeld: De studie van Bríd Walsh (Universiteit Leiden) toont dat weerstand vaak ontstaat als bewoners zich niet betrokken voelen of geen gezamenlijke dialoog ervaren.

Onderzoek naar weerstand tegen transities (2022)

Weerstand tegen transities en
de rol van participatie – een
verkennend onderzoek

Eindrapport voor het
Kennisknooppunt Participatie van het
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

Betrek een brede groep mensen en gebruik de juiste communicatie

In het betrekken van mensen bij een besluitvormingsproces gaan diversiteit en het horen van het 'stille midden' boven kwantiteit.

De gesprekken met de interviewpartners geven aan dat voor een succesvol en duurzaam besluitvormingsproces het **betrekken van een diverse groep mensen** van **groter belang** is dan het betrekken van een groot aantal mensen.

Ook is het volgens de geïnterviewden belangrijk om het '**stille midden**' te horen. Daarvoor moet je op zoek gaan naar de juiste taal en vormen van communicatie om verschillende mensen te kunnen bereiken.

De **juiste manier van communicatie is essentieel** – Interviewpartners benoemen op verschillende manieren de noodzaak tot de juiste communicatie.

Genoemde opties zijn onder meer 'empower not convince', handelingsperspectief bieden, context geven en uitleggen, voorbeelden geven en beeldtaal en een diversiteit aan communicatiemiddelen afgestemd op een diversiteit aan doelgroepen gebruiken.

Projecten met succesvolle communicatieaanpak

Voorbeelden van projecten met succesvolle communicatie

1. Flexcitizen Sporenburg (Amsterdam)

- **Succesfactor:** Actieve, co-creatieve communicatie met bewoners over energiedelen, opbrengsten en zeggenschap.
- **Aanpak:** Bewoners kregen een centrale rol in ontwerp en besluitvorming.
- **Resultaat:** Groot vertrouwen, deelnamebereidheid en enthousiasme.

2. Energiecoöperatie TexelEnergie (Texel)

- **Succesfactor:** Duidelijke, eerlijke communicatie over lokaal eigendom en voordelen voor het eiland.
- **Aanpak:** Persoonlijke betrokkenheid, dorpsbijeenkomsten, open financiële communicatie.
- **Resultaat:** Hoog draagvlak, succesvolle lokale energieproductie en sterk gemeenschapsgevoel.

TexelEnergie

Texel Energie, samen de allergroenste.

Waarom zouden we kiezen voor grijze stroom die slecht voor het milieu en klimaat is? En waarom zouden we deze slechte energie uit het buitenland halen, als we zelf lokaal groene stroom kunnen opwekken? Dat moet en kan anders, besloot TexelEnergie | OM ruim 10 jaar geleden. Bij TexelEnergie | OM krijg je daarom elektriciteit van Texelse zon en wind. 100% groen en 100% lokaal opgewekt dankzij diverse duurzame projecten en initiatieven bij jou in de buurt.

Flexcitizen

FLEXCITIZEN SPORENBURG. ENERGIESYSTEEM VAN DE TOEKOMST.

Pilotproject met buurtbewoners

SAMEN OPWEK EN VERBRUIK IN BALANS BRENGEN. DAT LEVERT WAT OP!

De vraag naar elektriciteit in Amsterdam stijgt snel. De stad groeit met nieuwe woningen, bedrijven, winkels en instellingen. Mobiliteit en verwarming van woningen worden steeds meer elektrisch en ook de samenleving digitaliseert. Om er voor te zorgen dat de vraag niet groter wordt dan het net aan kan (congestie) is investering in het net mogelijk (heel kostbaar) of wat deze pilot onderzoekt: hoe kunnen we ons electriciteitsverbruik op elkaar afstemmen?

Kenmerken van projecten met succesvolle communicatie

Bij projecten als *TexelEnergie*, *Flexcitizen Sporenburg* is sprake van:

Vroegtijdige betrokkenheid: bewoners zijn vanaf het begin onderdeel van het proces, niet pas geïnformeerd maar actief mede-ontwerpers.

Heldere, toegankelijke taal: communicatie sluit aan bij de leefwereld en waarden van bewoners (lokaal eigendom, comfort, gemeenschap).

Transparantie en vertrouwen: openheid over risico's, financiën en besluitvorming versterkt geloofwaardigheid.

Gemeenschapsgevoel: presentatie van projecten als iets *van en voor de buurt* vergroot betrokkenheid en trots.

Kenmerken van projecten met communicatieproblemen

Projecten met problemen delen een aantal patronen:

Top-down benadering: communicatie startte pas nadat de belangrijkste beslissingen al genomen waren; bewoners voelden zich gepasseerd.

Technische en beleidsmatige taal: uitleg over rendement, CO₂-reductie en juridische procedures sloot niet aan bij wat mensen daadwerkelijk raakt — hun leefomgeving, kosten en gevoel van zeggenschap.

Gebrek aan transparantie: onduidelijkheid over kosten, baten en alternatieven voedde wantrouwen.

Het gevolg was **weerstand, vertraging en juridisering** van besluitvorming.

Praktijkvoorbeeld 1

Te complexe of abstracte communicatie

1. Warmtenet Purmerend (vroeg stadium, 2010–2015)

Probleem: Onvrede bij bewoners over aansluitplicht, kosten en onduidelijke communicatie over voordelen.

Communicatiefout: Te weinig uitleg over kostenstructuur en milieuvoordeel; veel technisch jargon.

Gevolg: Wantrouwen, negatieve media-aandacht en lage bereidheid tot deelname.

Les: Heldere, toegankelijke communicatie over kosten én baten vergroot draagvlak.

2. RES-proces (Regionale Energiestrategieën, diverse regio's)

Probleem: In veel regio's voelen burgers zich buitenspel gezet in de planvorming.

Communicatiefout: Beleidsmatige, abstracte taal (“energiemix”, “scenario's”) zonder koppeling aan de leefwereld van inwoners.

Gevolg: Afstand tussen beleid en burgers, weerstand tegen concrete projecten.

Praktijkvoorbeeld 2

Te complexe of abstracte communicatie

- **Essent** stelt dat de regels rond terug leveren en salderen “soms best ingewikkeld” zijn.
- De **NVDE** (Nederlandse Vereniging Duurzame Energie) publiceert een “energietransitie jargon en afkortingen” lijst
- **TNO**-rapporten en -monitoren noteren expliciet dat termen zoals energietransitie niet bij iedereen bekend zijn en dat herkenbare voorbeelden (zonnepanelen) vaak beter worden begrepen dan abstract jargon. Ook roepen ze op tot sociaal-wetenschappelijk onderzoek naar perceptie en communicatie

Communicatie-les: complex en technisch jargon schrikt af en kan wantrouwen opwekken.

Tip: Vergelijk een brief vol jargon eens met dezelfde boodschap in eenvoudige taal, eventueel met afbeeldingen erbij of analogie.

Voorbeeld: Verwarrend jargon

- **Energietransitie** — (vakterm; abstract; beter: “de overgang van aardgas en olie naar zon, wind en andere duurzame energiebronnen”). (TNO: jargon niet altijd bekend). publications.tno.nl
- **Warmtebatterij** — technisch woord (veel mensen kennen *batterij* maar niet hoe die voor warmte werkt; uitleg: “een installatie die warmte opslaat zodat gebouwen later verwarmd kunnen worden”). (algemene communicatie-adviezen: gebruik voorbeelden). communicatierijk.nl+1
- **Terugleververgoeding / terugleverkosten / salderen** — ingewikkelde regeling voor mensen met zonnepanelen; leveranciers en Consumentenbond leggen dit apart uit omdat het verwarrend wordt ervaren. essent.nl+1
- **Netcongestie** — (net heeft te weinig capaciteit; technisch) — TNO en vakliteratuur gebruiken dit begrip, maar voor publiek is een korte beeldspraak beter: “het wegennet is vol; auto’s moeten wachten — zo ook stroom.” publications.tno.nl
- **Flexibel contract / dynamisch tarief** — consumenten snappen vaak niet hoe variabele prijzen en slimme tarieven werken; uitleg en voorbeelden zijn nodig. (Consumentenbond / leveranciers behandelen dit onderwerp).

Eenvoudige uitleg

Jargon	Eenvoudige uitleg
Netcongestie	Het stroomnet is te vol om meer stroom te vervoeren.
Curtailment	We moeten tijdelijk minder stroom opwekken omdat het net overbelast is.
Terugleververgoeding	Geld dat je krijgt als je stroom terugstuurt naar het net.
Warmtenet	Buizenstelsel dat huizen verwarmt met restwarmte of duurzame bronnen.
Capacitair contract	Afspraken over hoeveel stroom je mag gebruiken of leveren.

Voorbeeld: B1 woorden

IS HET B1?

Een B1-woord is een makkelijk woord. Een woord dat bijna iedereen begrijpt. Maar of een woord B1 is, is soms lastig te zeggen. Deze site helpt je erbij. Niet alle woorden staan erin. Daarom kun je ze zelf toevoegen. En je kunt erover meepraten op LinkedIn.

NEE

energietransitie is niet B1. Het is een **vakterm**.

LET OP

Leg uit wat je precies bedoelt.

Deze zelfstandige naamwoorden wel

verandering waarbij we steeds beter
rekening houden met het milieu

Methodiek: De Gouden Cirkel

De Gouden Cirkel

Het toepassen van de Gouden Cirkel op communicatie over de energietransitie helpt om mensen te inspireren en motiveren, in plaats van alleen feiten te presenteren. Het zorgt ervoor dat mensen zich kunnen herkennen in het doel (het 'waarom'), wat essentieel is voor een succesvolle verandering die breed gedragen moet worden.

Hoe Pas Je De Gouden Cirkel Toe?

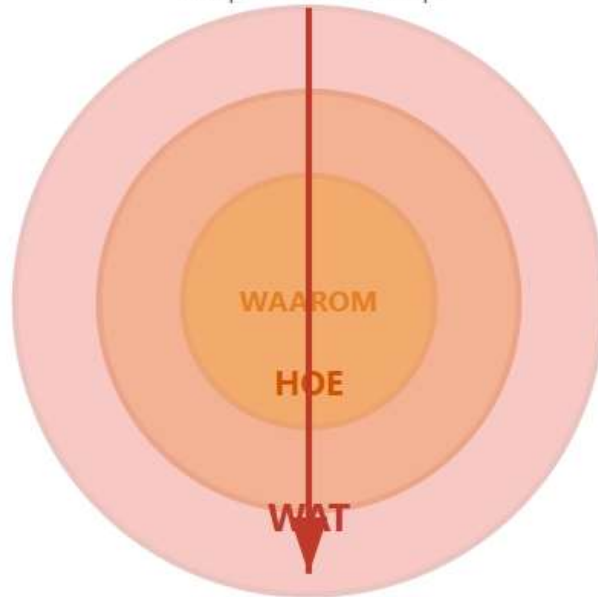
De traditionele aanpak bij de energietransitie is vaak 'outside-in' communicatie: men begint met de wat-kant (wat er moet gebeuren), wat juist weerstand kan oproepen.

Door 'inside-out' te communiceren, creëer je juist draagvlak.

De Gouden Cirkel: Inside-Out vs Outside-In Communicatie

Outside-In (Traditioneel)

Roept weerstand op

Voorbeeld: Zonnepanelen

1. WAT:

"Je moet zonnepanelen installeren"

2. HOE:

"Via subsidie X"

3. WAAROM:

"Om CO2 te besparen"

→ "Moet dat? Te duur!"

Inside-Out (Gouden Cirkel)

Inspireert en motiveert

Voorbeeld: Zonnepanelen

1. WAAROM:

"Leefbare wereld voor onze kinderen"

2. HOE:

"Samen lokaal energie opwekken"

3. WAT:

"Zonnepanelen kiezen"

→ "Daar wil ik bij horen!"

De Gouden Cirkel

1. **Waarom (Why) - De Inspiratie (Emotie aanspreken):**

Focus op het *gemeenschappelijke* doel en de overtuiging.

Voorbeelden: "Wij geloven in een leefbare planeet voor onze kinderen." of "Samen bouwen we aan energie-onafhankelijkheid en een schonere, veiligere wereld." Dit raakt de *emotionele* kern en het *gedeelde* belang.

2. **Hoe (How) - De Aanpak (Overtuiging concreet maken):**

Beschrijf de waarden en principes waarmee het 'waarom' wordt nagestreefd.

Voorbeelden: "Dit doen we door innovatieve, betaalbare en lokaal opgewekte energieoplossingen te ontwikkelen." of "We zorgen voor een eerlijke overgang door *iedereen* te betrekken en te ondersteunen met subsidies en advies."

3. **Wat (What) - De Resultaten (Tastbaar maken):**

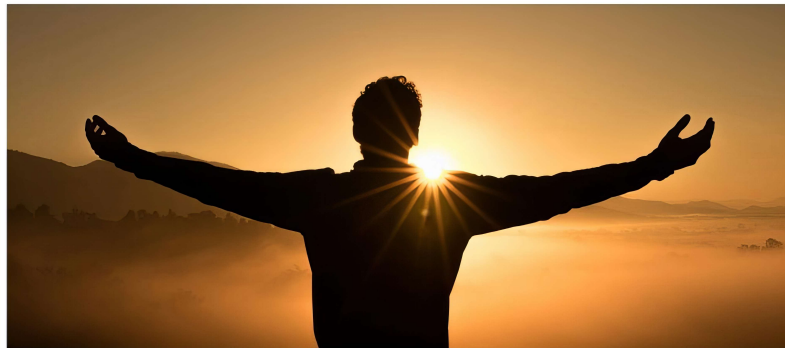
Geef concrete voorbeelden van de producten, diensten of acties die voortvloeien uit het 'waarom' en 'hoe'.

Voorbeelden: "Daarom bieden we nu zonnepanelen, isolatieprogramma's en collectieve initiatieven aan."

Door deze aanpak worden mensen aangetrokken door de visie en het doel, wat hen motiveert om deel te nemen aan de transitie, in plaats van te focussen op de nadelen of kosten.

Het “waarom” moet aan beide kanten aanspreken en motiveren

Mensen echt raken met je energie-initiatief? Zorg dat ze zich herkennen in jouw 'waarom'

Waarom is de ene organisatie wel succesvol en andere niet? Om mensen te raken, moeten ze zich in jouw waarom kunnen herkennen. Aldus Simon Sinek, bekend van één van de meest bekeken TED Talks aller tijden.

Volgens het 'Golden Circle'-model van Sinek kunnen organisaties op drie niveaus opereren: waarom je het doet (**why**), hoe je het doet (**how**) en wat je doet (**what**). Volgens Sinek is onvoldoende antwoord op de waarom-vraag vaak de reden dat écht succes uitblijft. Daarnaast worden veel beslissingen die je als initiatief moet nemen, minder ingewikkeld als je je verhaal en je 'waarom' duidelijk voor ogen hebt.

Resultaten communicatieprojecten

NERA - The Netherlands Energy Research Alliance en NWO

- **Voornaamste Doel:** Bevorderen van samenwerking en kennisuitwisseling tussen universiteiten en onderzoeksinstituten op het gebied van energieonderzoek om de energietransitie te versnellen. Hoe: Focus op gemeenschappelijk doel.
- NWO NERA Energy Symposium event (resultaat: meer samenwerking tussen disciplines, betrekken hogescholen, voorkomen dubbel onderzoek)
- Heidag (resultaat: NERA leden evalueren huidige activiteiten en sturen bij, en ontwikkelen ook nieuwe activiteiten)
- Andere activiteiten zoals NERA Academy, EnergieHelpdesk.nl, Sciencefinder

Resultaten communicatieprojecten

Resourcefully

Doel: aanbieden van integrale oplossingen en toekomstscenario's ontwikkelen met lokale stakeholders, waarbij de best beschikbare data wordt gebruikt. Daarbij rekening houdend met lokale opwekmogelijkheden, warmtevoorziening, elektrisch rijden, energieopslag en netcongestie. Hoe: Focus op gemeenschappelijk doel.

Voorbeeld: FlexCitizen stelt huishoudens in staat om actief deel te nemen aan het energiesysteem door flexibel energiegebruik te coördineren, lokale productie te koppelen aan gemeenschapsverbruik en schaalbare modellen voor stedelijke districten te creëren.

Resultaat: Eerste project in zijn soort, belangstelling uit diverse landen.

Bezoek uit de UK voor Flexcitizen

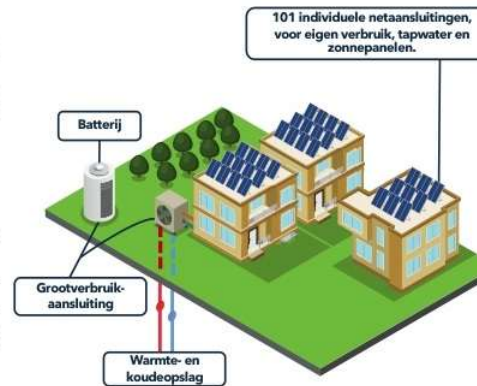
De BinnenHaven in Almere bouwt netbewust

Netbewust woningbouwconcept voor 101 woningen

Netcongestie remt de woningbouw. Door de beperkte capaciteit van het elektriciteitsnet staat woningbouw in Almere en elders in Nederland onder druk. 'De BinnenHaven' laat zien dat netbewust bouwen wél kan, mits al in het ontwerp rekening wordt gehouden met de neteisen.

Wat is netbewust bouwen?

Netbewust bouwen houdt in dat woningen zo worden ontworpen en ingericht dat zij het elektriciteitsnet minimaal belasten. Volgens het **Actieplan Netcongestie Flevopolder** van netbeheerder Liander mag de (gelijktijdige) netbelasting niet boven 1 kW per woning uitkomen. Voor De BinnenHaven betekent dit dat de 101 woningen gezamenlijk altijd onder **101 kW** moet blijven.

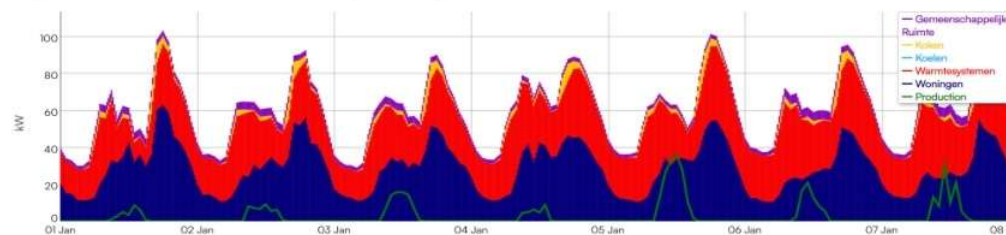
Hoe ziet netbewuste bouwen er uit voor De BinnenHaven?

Om tot een passend energieconcept te komen, is gekeken naar zowel technische, financiële, juridische en organisatorische aspecten. Daarbij is het volgende energieconcept tot stand gekomen:

- **Bouweisen:** energiezuinige woningen volgens BENG-normen, elk met een eigen warmtepomp voor tapwater.
- **Zonne-energie:** zonnepanelen op alle daken, zonder teruglevering aan het net.
- **Warmtevoorziening:** collectief warmte- en koudeopslagsysteem (WKO) met een centrale warmtepomp voor ruimteverwarming en -koeling
- **Energieopslag:** batterij voor opslag en flexibel gebruik/sturing van energie.
- **Netaansluitingen:** één hoofdaansluiting voor WKO + batterij en standaardaansluitingen per woning.
- **Flexibiliteit:** flexibel aansturen van warmtepompen, WKO en batterij voor minimale netbelasting.
- **Kosten:** het netbewuste energieconcept is concurrerend met alternatieven.

Hoe ziet het toekomstig energieverbruik eruit?

Op basis van een simulatie is het verwachte energieverbruik van De BinnenHaven berekend voor de meest efficiënte energieoplossing: de totale elektriciteitsvraag ligt op **400 MWh per jaar**, waarvan **257 MWh** voor de woningen en algemene ruimte en **143 MWh** voor de WKO. Een WKO blijkt op jaarbasis circa **25% zuiniger** dan individuele luchtwarmtepompen en verlaagd het **piekverbruik met meer dan 50%**. Met een **kleine collectieve batterij** (± 20 kWh) vlakken we de dagpieken af, zodat de gelijktijdige netbelasting onder de grens (101 kW) blijft. De grafiek hieronder toont de verdeling voor de piekweek.

In samenwerking met

De BinnenHaven

Resultaten communicatieprojecten

De Groene Grachten

Adviseur en procesbegeleider in het verduurzamen van historische panden. Maatwerkondersteuning van planvorming tot uitvoering. Interdisciplinair team van adviseurs en projectmanagers. Hoe: Focus op gemeenschappelijk doel.

Doel: zo veel mogelijk monument eigenaren aanzetten tot het verduurzamen van monumenten. Ook in belang van gemeenten, Duurzaam Bouwloket.

Resultaat:

- De Groene menukaart
- Samenwerking met VNG en Duurzaam Bouwloket

De Groene Grachten

 Ontdek de mogelijkheden

- Quick Wins
- Isolatie en Ventilatie
- Elektriciteit
- Verwarming
- Water en Groen

 Persoonlijk Advies Uitvoering Voorbeeldprojecten Financiering Duurzaam nieuws

Is uw pand al klaar voor een duurzame toekomst?

Welkom op de Groene Menukaart van Wassenaar

De Groene Menukaart combineert eeuwenoude en moderne technieken en oplossingen om uw historische pand nog comfortabeler en energiezuiniger te maken. Bekijk en vergelijk alle mogelijkheden.

- Meer dan 70 duurzame maatregelen op een rij
- Energie besparen en energie opwekken
- Van snelle tips tot grote verbouwing
- Speciaal voor monumenten en historische panden
- Een indicatie van de investering en besparing
- Zie wanneer u een vergunning nodig heeft
- Ontdek welke subsidies en leningen er zijn

i Ontdek de mogelijkheden

▼ Quick Wins

- > Gas en elektriciteit
- > Water

> Isolatie en Ventilatie

> Elektriciteit

> Verwarming

> Water en Groen

📄 Persoonlijk Advies

✂️ Uitvoering

🔍 Voorbeeldprojecten

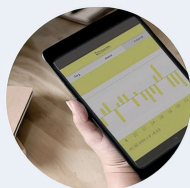
💰 Financiering

📰 Duurzaam nieuws

Gas en elektriciteit

Benieuwd hoe u kunt besparen zonder te verbouwen? Ga dan aan de slag met quick wins voor gas en elektriciteit. Er zijn een hoop eenvoudige opties waarmee u direct werkt aan een lagere energierekening en die de woonhuis een stuk comfortabeler maken. Een grote verbouwing is dus niet altijd nodig.

Energieverbruiksmanager

Tip

Wanneer wordt er veel energie verbruikt en door welke apparaten? Hier geeft een energieverbruiksmanager inzicht in. Dit inzicht maakt energie besparen makkelijker en leuker, want het effect is meteen zichtbaar. Systemen variëren van een schermje aan de muur tot websites en apps. Vaak ziet u real-time het energieverbruik dalen als u bijvoorbeeld de verwarming lager zet of de verlichting uitdoet. In enkele gevallen moet u in het bezit zijn van een slimme meter. Met een energieverbruiksmanager kunt u 5-10% besparen op uw totale energieverbruik.

Vervang energieslurpers

Tip

Oude apparaten zijn vaak energieslurpers. Nieuwe apparaten met een label A zijn veel zuiniger en hiermee bespaart u al snel tientallen euros per jaar! Vervang daarom alle oude apparaten door nieuwe energiezuinige. Daarnaast kan er een aantal grootverbruikers in uw pand aanwezig zijn waar u bewust mee om kunt gaan of de noodzaak ervan kunt heroverwegen. Een lijst van "energieslurpers" vindt u op de website van [Milieu Centraal](#). Geen zin om te investeren? Deze apparatuur zijn ook vaak te leasen.

Huishoudelijke apparaten leasen

Tip

Oude huishoudelijke apparaten zijn vaak echte energieslurpers. Zeker oude vaatwassers gebruiken meer energie en water dan nodig is. Een nieuwe, energiezuinige en betrouwbare vaatwasser is een flinke investering. Bij circulair wassen leest u de vaatwasser van een bedrijf. U betaalt alleen een klein bedrag per maand. Vervolgens wordt het onderhoud van de machine door het bedrijf gedaan. Bovendien wordt er voor gezorgd dat de machines recyclebaar zijn, waardoor de witgoedafvalberg afneemt. Zo wast u goedkoop, schoon en doet u mee aan de circulaire economie.

Communicatietips voor ingenieurs

Ingenieurs spreken vaak in technische termen ('megawattuur', 'netcongestie', 'curtailment').

Belangrijk:

- Vertaal technische keuzes naar begrijpelijke taal (omgeving, kosten, betrouwbaarheid).
- Luister naar zorgen en beweeg mee in het ontwerp.
- Wees transparant over onzekerheden.
- Leer de taal van andere disciplines (bewoners, economen, juristen, politici).
- Focus op de gemeenschappelijke doelen

Communicatietips voor ingenieurs

Kernboodschap: Goede communicatie is onderdeel van professioneel vakmanschap.

- Ken je publiek en pas je taal aan.
- Match jouw “waarom” met dat van de ander voor het gemeenschappelijk belang
- Betrek stakeholders vroeg in het proces.
- Wees transparant over onzekerheden.
- Gebruik visuele middelen ter verduidelijking en concrete voorbeelden.
- Test of je boodschap begrepen wordt.

“Een technisch perfect plan kan alsnog mislukken door slechte communicatie. Zie communicatie als onderdeel van je ontwerpqualiteit.”

Inspiratie

■ De Afsluitdijk (versterking en vernieuwing)

Context: Grootschalige renovatie van een nationaal icoon, met ingrijpende effecten op verkeer, omgeving en historie.

Waarom interessant voor ingenieurs: Complex technisch project (waterveiligheid, innovatieve pompgemalen, natuurontwikkeling).

Communicatiekracht: Transparante publiekscommunicatie met 3D-visualisaties, duidelijke verhaallijnen (veiligheid, toekomst en trots) en bezoekerscentrum als ambassadeur.

Les: Techniek én trots verbinden vergroot begrip en draagvlak.

2. Noord/Zuidlijn – Amsterdam

Context: Jarenlang bouwproject met verschillende crisismomenten (bodemdaling, vertraging).

Waarom interessant voor ingenieurs: Toonbeeld van technische innovatie onder stedelijk gebied.

Communicatiekracht: In de latere projectfase werd sterk ingezet op openheid, eerlijke verhalen van ingenieurs en vakmanschap. Uiteindelijk omarmden bewoners het project.

Les: Ook na tegenslagen kan consistente, menselijke communicatie herstel en trots brengen.

3. De Marker Wadden

Context: Nieuw natuurgebied in het Markermeer, aangelegd met slib en zand.

Waarom interessant voor ingenieurs: Ecologische, technische en landschappelijke innovatie in één project.

Communicatiekracht: Krachtige storytelling rondom herstel van natuur en biodiversiteit, met sterke publieksbetrokkenheid via vrijwilligers, expedities en media.

Les: Verhalen over betekenis (waarom) overtuigen meer dan technische details (hoe).

Conclusie en vragen

Samenvatting: Techniek is essentieel, maar zonder communicatie ontstaat vertraging en weerstand.

- Sociale, beleidsmatige en economische aspecten moeten niet vergeten worden bij de communicatie over de energietransitie.
- Ingenieurs zijn ook communicators en bruggenbouwers.

Vraag: Wat is volgens jou de grootste communicatie-uitdaging in jouw werkgebied?

- Zijn er nog vragen over het webinar?

Bronnen:

[Weerstand tegen transitie](#)

[TexelEnergie](#)

[FlexCitizen](#)

[De Groene Menukaart](#)

[NERA.nl](#)

[Simon Sinek](#)

[NVDE Jargon in de energietransitie](#)

[Is het B1?](#)